

положення нової Конституції у практику діяльності різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також – у реформування конституційно-правової системи відповідно до європейських стандартів. Адже, як було вище сказано, головна проблема Конституції України не в недоліках її тексту, хоч це також серйозна проблема, а в тому, що її положення практично не діють. Хоча в той же час існує конституційна норма про їх пряму дію (стаття 8 Конституції).

Зазначена Доктрина повинна містити, як мінімум, наступні інформації:

- про її цілі, завдання і принципи. Ця частина Доктрини фактично має складати її філософію, яка повинна носити реалістичний, еволюційний і динамічний характер;
- про складові Доктрини, насамперед, про реалізацію конституційних положень про гідність і права людини, про верховенство права і відповідальну демократію. А також про реалізацію розділів Конституції України про конституційний лад, про парламент, уряд і судову владу, про місцеве самоврядування тощо;
- про контроль за виконанням і додержанням Доктрини всіма учасниками процесу реалізації Конституції України. Щоб цей контроль не перетворився у чисто бюрократичне заняття лише органів влади, варто долучати до нього громадськість, громадян, які добре вивчили Конституцію і конституційне законодавство (наприклад, у школах конституційного менеджменту) та знають практику їх реалізації. Шляхом відповідного відбору кваліфікаційні комісії з представників громадськості та конституційної спільноти могли б формувати органи конституційного народного контролю, що діятимуть на підставі відповідного закону;
- про додатки до Доктрини у вигляді окремих планів законопроектних робіт, узагальнень практики діяльності органів влади тощо.

Проект Доктрини, як вже було сказано, має готувати Міністерство юстиції; згодом цей проект потрібно направляти до профільного Комітету Верховної Ради та Адміністрації Президента, які повинні дати до нього свої зауваження і пропозиції. Можливо раніше даний проект могло б обговорити експертне середовище, конституційна громадськість. Остаточне рішення щодо проекту Доктрини повинен приймати парламент; кожні 2-3 роки він повинен вносити зміни до її змісту.

Таким чином, в Україні може з'явитися новий політичний інструмент, необхідний для розв'язання однієї з найскладніших і найважливіших проблем її державно-правового розвитку на етапі переходу від «країни законності» до сучасної «країни конституційності»: проблеми практичної реалізації Конституції України.

Список використаних джерел

1. Droit constitutionnel/ Favoreu L., Gaïa P., Ghevontian R., Mestre J.-L., Pfersmann O., Roux A., Scoffoni G. – 10-e edition. – Paris: Dalloz, 2007. – P. 111-112

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кернякевич-Танасійчук Ю. В.

(кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника)

Social and legal protection of workers penal System of Ukraine

Kernyakevych-Tanasiychuk Y.V.

The problem of social and legal protection of law enforcement in general and the penal system in particular is not only legal, but also makromasshtabnoyu social problem. From the efficiency and quality of work of employees of the penitentiary system depends on the state of safety and security in society. For the formation of civil society and the rule of law must ensure proper funding of the penal system and social protection of workers. This will contribute to the prestige of the profession and a positive image of an employee of the correctional system.

Given the specificity of professional activity, which is associated with danger and high risk for life and health in contact with convicts, employees of the penitentiary system need special social and legal protection.

The Law of Ukraine "On the State Penal Service of Ukraine" contains a separate section devoted to legal and social protection of the staff of the State Penal Service.

Low levels of monetary and material support reduces the interest of employees of the penitentiary system in the results of its work to revise the attitude to life, which is manifested in high staff turnover penal system or in search and use illegal means to meet the personal needs and creates conditions for the emergence of corruption risks.

Given the situation propose to amend the current legislation.

Firstly, it should finally develop regulations governing the relations of social protection of the penal system and not apply the laws that determine the characteristics of social and legal protection of police officers.

Secondly, it is advisable to legislatively fix the relevant sources of funding social security employees of the penitentiary system. This in turn will allow declarative social guarantees in the real effective measures of social protection of the penal system.

These changes will have a positive impact not only on the level of social and legal protection of the penal system, but also contribute to the effective functioning of the penitentiary system of Ukraine, which is currently in a state of decline and stagnation

Проблема соціально-правового захисту працівників правоохоронних органів загалом та кримінально-виконавчої системи зокрема є не лише правовою, а й макромасштабною соціальною проблемою. Від ефективності та якості роботи працівників кримінально-виконавчої системи залежить стан безпеки та правопорядку в суспільстві. Задля формування громадянського суспільства та правової держави необхідно забезпечити належний рівень фінансування кримінально-виконавчої системи та соціального захисту її працівників. Це сприятиме підвищенню рівня престижності професії і створенню позитивного іміджу працівника кримінально-виконавчої системи.

Конституційною основою права на соціальний захист є ст. 46 Конституції України, яка передбачає, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [1].

Зважаючи на специфіку професійної діяльності, яка пов'язана з небезпекою та високим рівнем ризику для життя та здоров'я при контакті з засудженими, працівники кримінально-виконавчої системи потребують особливого соціально-правового захисту.

Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» містить окремий розділ присвячений правовому та соціальному захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби [2].

Так, відповідно до статті 22 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» правовий захист працівників кримінально-виконавчої системи та членів їхніх сімей забезпечується шляхом: недопущення розголошення в засобах масової інформації відомостей про місце проживання цих осіб; надання відомостей про проходження служби особами рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби лише з дозволу начальників органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів; надання особам рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби зброї і спеціальних засобів індивідуального захисту для постійного носіння і зберігання в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

В рамках діяльності Організації Об'єднаних Націй 30 серпня 1955 р. прийняті «Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями», які містять не лише норми, що регулюють порядок відбування покарання засудженими, але й визначають правовий статус персоналу установ виконання покарань. Так, у сфері соціального захисту закріплено положення, що заробітна платня персоналу установ виконання покарань повинна встановлюватися з таким розрахунком, щоби приваблювати і втримувати на цій роботі тих чоловіків і жінок, які здатні займатися нею. Беручи до уваги винятково тяжкі умови цієї роботи, таким людям слід забезпечувати відповідні пільги й умови для праці [3].

Питання соціального захисту працівників кримінально-виконавчої системи врегульовані ст. 23 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України».

Так, умови грошового і матеріального забезпечення осіб рядового і начальницького складу та оплата праці працівників кримінально-виконавчої служби визначаються законодавством і мають забезпечувати належні матеріальні умови для комплектування Державної кримінально-виконавчої служби України висококваліфікованим персоналом,

диференційовано враховувати характер умови служби чи роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій та професійній діяльності і компенсувати персоналу фізичні та інтелектуальні затрати.

Визначена норма щодо можливості «диференційовано враховувати характер умови служби чи роботи» на практиці створює правове поле для зловживань. Розміри заробітної плати працівників кримінально-виконавчої системи залежать не тільки від державного фінансування, а в більшій частині своїй «від доброї волі» різного рангу начальників. Спостерігаються значні коливання (до 5 разів) в розмірі заробітної плати між начальниками і безпосередніми виконавцями [4].

Попри демілітаризацію кримінально-виконавчої системи та виведення її з підпорядкування Міністерства внутрішніх справ України, досі у законодавстві зберігаються банкетні норми, які вказують на правове регулювання відносин соціального захисту працівників кримінально-виконавчої системи Законом України «Про міліцію».

Так, ч. 5 ст. 23 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» визначає, що на осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби поширюються дія статей 22 і 23 Закону України «Про міліцію», а також порядок і умови проходження служби та грошового забезпечення, передбачені для працівників органів внутрішніх справ. На працівників кримінально-виконавчої служби поширюються умови оплати праці, передбачені для працівників органів внутрішніх справ, які не мають спеціальних звань.

В свою чергу Закон України «Про міліцію» містить широкий перелік гарантій у сфері соціального захисту працівників міліції. Наприклад, передбачено, що працівники міліції користуються пільгами при розподілі житла, встановленні квартирних телефонів, влаштуванні дітей у дошкільні заклади, вирішенні інших питань соціально-побутового забезпечення у порядку, передбаченому законодавством України. Жила площа працівникам міліції надається місцевими радами, відповідними міністерствами та відомствами у першочерговому порядку. Працівникам міліції та членам їх сімей надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом та комунальними послугами, за паливо в межах норм, встановлених законодавством. Працівники міліції, які живуть і працюють у сільській місцевості та в селищах міського типу, і члени їх сімей, які проживають з ними, забезпечуються безплатно житлом з опаленням і освітленням за встановленими нормами. Працівники міліції мають право на одержання кредитів на індивідуальне і кооперативне житлове будівництво в розстрочку на 20 років з погашенням 50 процентів наданої позики за рахунок відповідних фондів Міністерства внутрішніх справ України і місцевих бюджетів. Місцеві ради можуть продавати на пільгових умовах житло працівникам міліції із знижкою до 50 процентів його вартості. Працівникам міліції, які використовують у службових цілях особистий транспорт, виплачується грошова компенсація у встановлених розмірах. Працівники органів внутрішніх справ та члени їх сімей, які проживають разом з ними, користуються безплатним медичним обслуговуванням у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України. За працівниками органів внутрішніх справ, звільненими зі служби за віком, хворобою або вислугою років, зберігається право на обслуговування цими ж закладами тощо [5].

На противагу Закону України «Про міліцію», який закріплює джерела фінансування та матеріально-технічного забезпечення, Закон України «Про державну кримінально-виконавчу службу» взагалі не передбачає таких джерел.

Тому з огляду на відсутність такої норми в законодавстві на практиці вищезазнані соціальні гарантії, як правило, так і залишаються просто деклараціями, без реального втілення в життя.

Ще однією складовою частиною соціального захисту є пенсійне забезпечення. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби здійснюється відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [6].

При звільненні зі служби особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби користуються правовими і соціальними гарантіями відповідно до Закону

України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» [7].

Особам рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби встановлюється пільговий залік вислуги років для призначення пенсії – один місяць служби за сорок днів; особам, які проходять службу у воєнізованих формуваннях і установах виконання покарань, призначених для тримання засуджених до довічного позбавлення волі, – один місяць служби за півтора місяця, а в установах виконання покарань, призначених для тримання і лікування інфекційних та психічно хворих засуджених, – один місяць служби за два місяці за переліком посад і в порядку, що затверджуються Міністерством юстиції України.

Низький рівень грошового та матеріального забезпечення призводить до зниження зацікавлення працівників кримінально-виконавчої системи у результатах своєї праці, до перегляду ставлення до служби, що проявляється у високій плинності кадрів кримінально-виконавчої системи або в пошуках і використанні незаконних шляхів для задоволення особистих потреб і створює умови для виникнення корупційних ризиків.

Слід погодитися з позицією Боднарчука О.Г., що на сучасному етапі заходи подолання корупції не будуть ефективними доти, поки не буде посилено соціальний захист працівників у системі державної служби [8, с. 160]. Тому, оптимальним заходом боротьби з корупцією в кримінально-виконавчій системі України залишається належний рівень соціального захисту працівників, що найперше проявляється у відповідному розмірі грошового забезпечення, як важливого чинника, що стимулює працівника до правослухняної поведінки та якісного виконання своїх службових обов'язків.

В Союзі Радянських Соціалістичних Республік (і в Україні до створення самостійного пенітенціарного відомства) переведення на роботу до виправно-трудової установи розглядалося найчастіше як «заслання» за дисциплінарне правопорушення замість звільнення. Така дисциплінарна практика була однією з головних причин неможливості соціально спрямованого управління виправною системою [9, с. 55].

На жаль, слід зазначити, що престиж професії працівника кримінально-виконавчої служби на сьогодні продовжує залишатися на невисокому рівні.

З огляду на ситуацію, яка склалася пропонуємо внести зміни в чинне законодавство.

По-перше, слід нарешті розробити нормативно-правові акти, які б регулювали відносини соціального захисту працівників кримінально-виконавчої системи, а не застосовувати положення законів, які визначають особливості соціально-правового захисту працівників міліції.

По-друге, доцільно на законодавчому рівні закріпити джерела фінансування відповідних соціальних гарантій працівників кримінально-виконавчої системи. Це в свою чергу дозволить декларативні соціальні гарантії в реальні дієві заходи соціального захисту працівників кримінально-виконавчої системи.

Крім того необхідно впроваджувати в життя норми Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України щодо підвищення ефективності діяльності персоналу органів та установ виконання покарань, що передбачається досягти шляхом:

- підвищення рівня правового та соціального захисту персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, оптимізації його чисельності з урахуванням науково обґрунтованих норм навантаження та міжнародної практики;
- забезпечення медичним обслуговуванням, реабілітацією та відновним лікуванням персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, членів їх сімей та пенсіонерів Державної кримінально-виконавчої служби України;
- поліпшення умов праці персоналу, вдосконалення системи застосування заходів морального та матеріального стимулювання праці тощо [10].

Ці зміни позитивно вплинуть не лише на рівень забезпечення соціально-правового захисту працівників кримінально-виконавчої системи, але й сприятимуть ефективному функціонуванню системи виконання покарань України, яка на даний момент перебуває в стані занепаду та стагнації.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України // Режим доступу до док.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» 23 черв. 2005 р. № 2713-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
3. Правила ООН «Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями» від 30 серпня 1955 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_212
4. Бадира В. Заручники системи / В. Бадира [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://human-rights.unian.ua/89499-zaruchniki-sistemi.html>
5. Закон України «Про міліцію» від 20 груд. 1990. р № 565-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12/page3>
6. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09 квіт. 1992 р. № 2262-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>
7. Закон України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист» від 24 берез. 1998 р. № 203/98-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/203/98-вр>
8. Боднарчук О. Г. Соціальна незахищеність співробітників кримінально-виконавчої системи як додатковий ризик корупції / О. Г. Боднарчук // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2012. — № 4 (59) — С. 156—161.
9. Прусс В. М. Пенітенціарна система України : монографія / В. М. Прусс, Д. В. Ягунов. — О. : Фенікс, 2006. — 252 с.
10. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України : указ Президента України від 8 лист. 2012 р. № 631/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу до док. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/631/2012>

ПРАВОВЕ ОБМЕЖЕННЯ ЯК ФЕНОМЕН: ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ Кобан О.Г.

(кандидат юридичних наук)

Анотація: У статті розглядаються теоретико-методологічні проблеми такого важливого суспільного явища, як правове обмеження.

Ключові слова: право, обмеження в праві, права людини, моральні та релігійні обмеження та їх правове значення.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и методологические проблемы такого важного общественного явления, как правовые ограничения.

Ключевые слова: право, ограничения в праве, права человека, моральные и религиозные ограничения и их правовое значение.

Summary: The analysis of the essence of human rights.

Keywords: law, human rights, axiology, axiology characteristic, values.

Суспільне життя людей, у кожного з яких свої інтереси, права і свободи, реалізація цих прав і свобод та інтересів об'єктивно пов'язані не тільки із проблемою вибору, але також і з певними обмеженнями, обумовленими правами і свободами та інтересами інших суб'єктів права. З другого боку, феномен обмеження також в сучасних умовах став критерієм демократичності державної влади, оскільки за пануючою у світі ліберальною доктриною права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави, що знайшло своє відображення і у статті 3 Конституції України. Таким чином, обмеження влади як правовий принцип знайшло своє закріплення у Конституції України як інститут відповідальності держави перед людиною.

Відомо, що ідея обмеження державної влади з давніх-давен протистояла різним варіантам державного всевладдя (деспотизму, тиранії, авторитаризму та тоталітаризму), які ототожнювалися з недемократичними формами і методами здійснення державної влади. Проте попри таке первісно-«негативне», спрямування вона згодом стала набувати і певного позитивного змісту, окреслюючи фундаментальні обриси (засади) демократичної і правової державності як такої. Тому закономірно, що саме в сучасних умовах, як слушно зазначив Ю.С. Шемшученко, «концепція юридичного самообмеження держави є показником демократичності її політичного режиму»[1].